

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie ekologicznych miejsc pracy

(2011/C 48/04)

Sprawozdawca: **Edgaro Maria IOZIA**

Pismem z dnia 7 czerwca 2010 r. Joëlle MILQUET, wicepremier i minister pracy i równych szans, odpowiedzialna za politykę imigracyjną i azyłową, działając zgodnie z art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, zwróciła się do Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w imieniu przyszłej belgijskiej prezydencji Rady UE o opracowanie opinii rozpoznawczej w sprawie

ekologicznych miejsc pracy.

Sekcja Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Obywatelstwa, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swą opinię 2 września 2010 r.

Na 465. sesji plenarnej w dniach 15–16 września 2010 r. (posiedzenie z 16 września) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 142 do 3 – 8 osób wstrzymało się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 Ponieważ oczekuje się znacznego wkładu wszystkich sektorów w ograniczanie emisji gazów cieplarnianych, EKES zauważa na wstępie, że lepiej byłoby mówić o „ekologizowaniu miejsc pracy” (*greening of jobs*) niż o ekologicznych miejscach pracy (*green jobs*).

1.2 Unia często stawia sobie ambitne cele, nie wskazując równocześnie narzędzi i niezbędnych zasobów. Również w przypadku „ekologizowania miejsc pracy” wypowiedziano wiele słów, ale podjęto niewiele konkretnych inicjatyw. Komisja, Rada i Parlament powinny przygotować europejski plan wspierania ekologicznych miejsc pracy, zatem Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny z zadowoleniem przyjął inicjatywę prezydencji belgijskiej, która umieściła tę kwestię wśród swoich priorytetów. Jest to niezwykle ważna odpowiedź na kryzys zatrudnienia, który dotyka całą Europę.

1.3 EKES zaleca Komisji, by przygotowała specjalny komunikat na temat wspierania ekologizowania miejsc pracy, wychodząc od analizy danych, które są obecnie opracowywane przez Komitet EFS oraz od dokumentu roboczego, który przygotowuje DG EMPL. Strategiczne znaczenie tej kwestii jest takie, że zasługuje na poszerzoną i pogłębioną dyskusję.

1.4 EKES jest przekonany, że Unia Europejska może wnieść zasadniczy wkład w ustalenie wspólnych narzędzi i celów oraz w pomoc państwom członkowskim o niskim potencjale gospodarczym i technologicznym, by wraz z innymi państwami osiągnęły wyznaczone cele. Wszystkie strategie polityczne Unii powinna przenikać troska o kwestię tworzenia bardziej ekologicznych miejsc pracy (*mainstreaming*).

1.5 Przewidziane w tym celu fundusze strukturalne i fundusz spójności, kiedy zostanie już określony konkretny zakres ich wykorzystania i możliwości ich przenoszenia, mogą z pewnością pomóc w stawieniu czoła ogromnym potrzebom finansowym. Jasna polityka w tym kierunku przyczyniłaby się do konkretnej realizacji perspektyw ekologicznych miejsc pracy. Przyszłe ramy finansowe (2014–2020) będą musiały uwzględniać ten nieodwołalny wymóg i dostosować zasoby dostępne

w ramach różnych funduszy strukturalnych, według całościowej wizji, kładąc nacisk na efektywność i skuteczność programów.

1.6 Kluczową rolę może odegrać Europejski Fundusz Społeczny (EFS). Aby wspierać strategię „Europa 2020”, która ma na celu „inteligentny i zrównoważony wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu”, trzeba przekwalifikować EFS i skierować go głównie ku konkretnym priorytetom spójnym z nową strategią. W czerwcu br. Komitet EFS wydał opinię na temat przyszłości EFS, w której potwierdził konieczność skierowania Funduszu ku zwiększaniu zatrudnienia, nawiązując czytelnie do ekologicznych miejsc pracy. EKES uważa, że nie jest niezbędne utworzenie szóstego filaru Funduszu przeznaczonego na ekologiczne miejsca pracy, lecz raczej zwrócenie szczególnej uwagi przy podziale zasobów na wszystkie działania, które mogą przyczynić się do zmniejszenia emisji CO₂.

1.7 Aby stawić czoła wymaganiom finansowym związanym z programami wsparcia przekwalifikowania zawodowego, Europejski Fundusz Dostosowania do Globalizacji (European Globalisation Adjustment Fund – EGF) może stanowić przydatne narzędzie poprawiając dostępność, obecnie ograniczoną do przedsiębiorstw zatrudniających co najmniej 500 pracowników poprzez zmniejszenie tej minimalnej liczby do 50.

1.8 EKES uważa, że europejskie rady sektorowe ds. zatrudnienia i umiejętności (ERS) są świetnym pomysłem, który należy wspierać. W istocie „powinny [one] stanowić istotne wsparcie w procesie zarządzania zmianami w sektorach, a w szczególności przewidywania (...) potrzeb dotyczących zatrudnienia i umiejętności i dopasowywania umiejętności do podaży i popytu”. Takie rady sektorowe powinny opierać się na rezultatach osiągniętych w wyniku inicjatyw w rodzaju europejskich ram kwalifikacji (ERK), europejskiego systemu międzyuczelnianego transferu ocen (ECTS), europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET), europejskich ram odniesienia na rzecz zapewnienia jakości

w kształceniu i szkoleniu zawodowym (EQARF) i Europass, oraz powinny także przyczynić się do dalszego ich wzmocnienia ⁽¹⁾.

1.9 Utworzenie „europejskiego funduszu państwowego”, zarządzanego przez EBI, który już znakomicie działa w dziedzinie wsparcia inicjatyw na rzecz wydajności energetycznej, oraz wkład finansowy do inwestycji podejmowanych w ramach Porozumienia Burmistrzów (*Covenant of Mayors*), mogłyby być jedną z odpowiedzi na dziś prawie nierozwiązywalne problemy związane z ogromną trudnością pozyskania kapitału na rynkach.

1.10 EKES uważa, że konieczny jest nowy „plan Marshalla” na rzecz środowiska i zrównoważonego rozwoju społecznego oraz na rzecz rozwoju zgodnego ze zdolnością Ziemi do utrzymania na możliwie niezmiennym poziomie jej entropii, to znaczy jej „starzenia”. Europejski plan nadzwyczajny istotnie przywołuje na myśl epokową zmianę, której będziemy musieli stawić czoła jak najszybciej, by wygenerować inny rodzaj wzrostu, który będzie zrównoważony i przyjazny dla środowiska, a także przyczyni się do postępu zgodnie z celami traktatów. W ten sposób można wnieść wkład w debatę na temat wskaźników innych niż PKB.

1.11 Bardzo istotne jest, by obywatele zrozumieli konieczność zrównoważonej polityki gospodarczej, a zwłaszcza by byli oni właściwie i na czas informowani. Dobrym przykładem wspierania informowania obywateli jest program Life+, o którego przedłużenie wnosi EKES również w kolejnym okresie finansowym 2014–2020.

1.12 Zarządzanie przejściem od starego do nowego modelu rozwoju stanowi z pewnością duże zadanie, które będzie wymagało zaangażowania na poziomie europejskim, krajowym i lokalnym władz publicznych i partnerów społecznych. W ramach międzyzwiązkowego i sektorowego dialogu społecznego powinno się przewidzieć specyficzne, wyprzedzające zmianę projekty w sprawie przewidywalnych skutków w systemach produkcji, w różnych zainteresowanych sektorach. Na poziomie przedsiębiorstw konieczne jest prowadzenie stałego dialogu między partnerami społecznymi, działanie w oparciu o jasne cele w odniesieniu do potrzeb zawodowych, doskonalenia umiejętności, przewidywania procesów. Wymaga to solidnej polityki oceny skutków w ramach oceny planów energetycznych i klimatycznych związanych z prawodawstwem europejskim i krajowym.

1.13 W transformacji stworzonych zostanie wiele nowych możliwości zatrudnienia, lecz możliwa jest również utrata wielu miejsc pracy z powodu polityki zakładającej dążenie do działalności niskoemisyjnej. Powinny zostać przygotowane na czas odpowiednie narzędzia wspierania niskich dochodów i przekwalifikowania zawodowego. W tym celu zasadnicza jest rola partnerów społecznych i władz lokalnych. Ponadto ważne jest nasilenie działań badawczo-rozwojowych, by poznać

kierunki rozwoju technologicznego i zorientować się, w jakich obszarach pojawiają się nowe możliwości zatrudnienia.

1.14 Polityki budżetowe zmniejszyły, w niektórych przypadkach drastycznie, zachęty i finansowanie, wywołując spadek liczby zatrudnionych, jak to miało miejsce w Hiszpanii w sektorze energii wiatrowej i słonecznej. Aby zapewnić stabilne programowanie przedsiębiorstwom prywatnym, pożądane jest utrzymanie stabilnych inwestycji publicznych i ram prawnych, wraz z przewidywalnymi zmianami, o ile możliwe skoordynowanymi na poziomie światowym.

1.15 Rozwój i badania naukowe są strategicznymi kierunkami, na których nadal opiera się unijna strategia wzrostu. Strategia „Europa 2020” na rzecz inteligentnego i zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu ponownie ustanawia cel inwestowania przynajmniej 3 % rocznego PKB w badania i rozwój.

1.16 Co najmniej 50 % funduszy pochodzących ze sprzedaży uprawnień do emisji powinno być inwestowanych we wspieranie wydajności energetycznej i w promowanie gospodarki ekologicznej. Oznacza to przesunięcie środków od przedsiębiorstw emitujących największe ilości gazów cieplarnianych do przedsiębiorstw, które przyczyniają się do obniżenia poziomu emisji gazów cieplarnianych. W sektorach nie objętych systemem handlu uprawnieniami do emisji, jak transport drogowy i morski, powinny zostać podjęte inne środki.

1.17 Wspieranie ekologicznych miejsc pracy – zdaniem EKES-u należy raczej stosować koncepcję zrównoważonych miejsc pracy na rzecz zrównoważonej gospodarki – powinno następować poprzez zestaw zachęt i sankcji, na wzór ETS, które powinny dostarczyć koniecznych środków, nie obciążając znacząco wyczerpanych kas publicznych. Kwestia środków finansowych będzie miała kluczowe znaczenie i będzie wymagać udziału wszystkich stron, gdyż strategia „Europa 2020” i programy pomocowe nie będą mogły być pomyślnie realizowane, jeżeli państwa członkowskie nie będą miały większego pola manewru w sferze budżetowej. Przedsiębiorstwom, które zobowiążą się poprawić jakość zatrudnienia i produkować w sposób bardziej zrównoważony, powinno się pomagać i wspierać je. Przedsiębiorstwom potrzebne są jasne, stabilne ramy prawne, których zasady, o ile to możliwe, są skoordynowane na poziomie światowym. Wspólne i pilne rozwiązanie kwestii patentu europejskiego byłoby z pewnością krokiem w dobrym kierunku.

1.18 Środki publiczne powinny być kierowane wstępnie na wspieranie osób, które znajdują się bez pracy w grupie tak zwanych *black jobs* – nieekologicznych miejsc pracy, które są źródłem wysokich poziomów emisji gazów cieplarnianych i zanieczyszczenia. Znaczną sumę trzeba będzie przeznaczyć na przygotowanie zawodowe, poprzez odpowiednie kursy szkoleniowe, które powinny być elementem uczenia się przez całe życie.

⁽¹⁾ Dz.U. C 347 z 18.12.2010, s. 1.

1.19 EKES uważa, że przydatne byłoby przyjęcie modelu „EWWiS”, który umożliwił zarządzanie równym przejściem od węgla do ropy naftowej, oczywiście biorąc pod uwagę zmiany, które od tego czasu nastąpiły. Ten model przewidywał mocne zaangażowanie partnerów społecznych, co do których EKES utrzymuje, że powinni być aktywnymi uczestnikami oczekiwanej epokowej zmiany, a także przewidywał długofalowe programy pomocowe.

1.20 Trzeba będzie zwrócić szczególną uwagę na oferowanie równych szans edukacyjnych i szkoleniowych kobietom, ale również na równe szanse w kwestii poziomu wynagrodzenia i kwalifikacji. W szczególności należy zacząć mówić o kształceniu podstawowym w gospodarce ekologicznej i o *greening education*. Dialog społeczny powinien być stałym elementem ustawicznego kształcenia w gospodarce ekologicznej.

1.21 Na przykład w dziedzinie odnawialnych źródeł energii, o ile udział kobiet w działalności administracyjnej jest zasadniczo równy udziałowi mężczyzn, gwałtownie spada on do bardzo niskiego poziomu w dziedzinie działalności o większych wymaganiach zawodowych oraz działalności technicznej w zakresie instalacji i utrzymania.

1.22 W jednej ze swoich opinii EKES podkreślił rolę edukacji i szkoleń w społeczeństwie o niskich emisjach gazów cieplarnianych, podpisując w tym celu protokół o współpracy z krajową fundacją im. Carlo Collodiego, projekt Pinokio, w sprawie wykorzystania drewnianej maskotki jako reklamówki europejskich kampanii na rzecz edukacji w dziedzinie energii i środowiska ⁽²⁾.

1.23 Oferta kształcenia powinna pochodzić od szkoły oraz od instytucji usług publicznych związanych z zatrudnieniem.

1.24 Należy zmniejszyć rozbieżności między zapotrzebowaniem na zawody a ofertą kształcenia za sprawą ściślejszych powiązań między wszystkimi podmiotami. Stałe rady, rozpowszechnione w terenie, które gromadziłyby ekspertów różnych partnerów społecznych w dziedzinie kształcenia zawodowego, władze publiczne odpowiedzialne za usługi związane z zatrudnieniem i przedstawiciele władz terytorialnych powinny współpracować na rzecz określenia ze stosownym wyprzedzeniem zapotrzebowania na miejsca pracy i kształcenia.

1.25 Europejski system poświadczania umiejętności mógłby stanowić kolejny bodziec kierujący młodzież ku bardziej zrównoważonym zawodom, otwierając także perspektywy europejskiego rynku pracy, realizując prawo do mobilności, najbardziej wyrazisty przykład prawa negowanego w rzeczywistości przez nieodpowiedniość i brak harmonizacji systemów edukacji i kształcenia. Projekt ESCO (Europejska Klasyfikacja Umiejętności, Kwalifikacji i Stanowisk) dostarczy podstawowego narzędzia, by powiązać zapotrzebowanie i ofertę, szczególnie w zakresie tak zwanych nowych zawodów. Korzystne byłoby również włączenie sieci EURES (mobilność wewnątrzspółnotowa).

1.26 Przedsiębiorstwa i związki zawodowe są odpowiedzialne za ukierunkowywanie kształcenia i za stałą współpracę w celu osiągnięcia lepszych efektów. W wielu państwach europejskich współpraca ta jest zinstytucjonalizowana w postaci wspólnych instytutów lub odrębnych instytutów kształcenia zawodowego, które stale ze sobą współpracują. Te przykłady powinny zostać rozpowszechnione za sprawą specyficznego programu w ramach strategii „Europa 2020”, która stawia wiedzę wśród swoich trzech priorytetów.

1.27 Dialog społeczny i obywatelski ma tu rolę do odegrania. Bez zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego żaden epokowy program tego rodzaju nie będzie mógł zostać zrealizowany. Partnerzy społeczni mogą trwale zaangażować się w „ekologizowanie” wszystkich miejsc pracy. Cele wydajności energetycznej i oszczędności można włączyć do umów handlowych, aby pod postacią zbiorowych premii rozdzielać część rzeczywistych zgromadzonych oszczędności. Istnieje już kilka tego przykładów w Wielkiej Brytanii i w innych krajach.

1.28 Aby skierować całe społeczeństwo ku gospodarce zrównoważonej, potrzebne są jasne cele, rozpowszechnione informacje, głęboka spójność społeczna i polityczna oraz dzielenie się wykorzystywanymi narzędziami. Unia może pełnić niezwykle ważną rolę, zarówno za sprawą wspierającego prawodawstwa, jakim był w rzeczywistości pakiet klimatyczny, ale przede wszystkim proponując spójną metodę dialogu i dyskusji, która powinna być stosowana na poziomie krajowym i lokalnym. Nasila się potrzeba zwiększenia roli wspólnej polityki w dziedzinie energetyki i środowiska. EKES opowiedział się już za „europejską służbą publiczną w dziedzinie energii” ⁽³⁾. Zważywszy na duże trudności, pożądane byłoby stworzenie najpierw systemu wzmocnionej współpracy między państwami członkowskimi w dziedzinie energetyki, na przykład wychodząc od wzajemnych powiązań sieci i stopniowego upowszechniania *smart grid*, to znaczy sieci inteligentnych, które mogą bardzo pomóc w rozwiązywaniu kwestii związanych z zarządzaniem dystrybucją energii. Nad tą kwestią pracują EKES, włoski CNEL (Krajowa Rada Gospodarki i Pracy) oraz rady gospodarczo-społeczne Francji i Hiszpanii, aby opracować wspólną propozycję. W kontekście zwiększania wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych rozwiązanie wymaga nie tylko kwestia rozbudowy sieci, ale przede wszystkim magazynowania energii.

1.29 Obywatele powinni być przekonani o znaczeniu przedstawianej im kwestii, która wymaga uruchomienia nadzwyczajnej energii i środków, podobnie jak nadzwyczajny jest czas, w którym żyjemy, oraz konieczności stopniowego odejścia od obecnych modeli konsumpcji i rozwoju i przyjęcia innych, skromniejszych, bardziej przyjaznych przyrodzie i bardziej ludzkich.

1.30 Zasadnicza jest rola, którą pełni informowanie i włączanie obywateli oraz stowarzyszeń. Dobra informacja może wydać nadzwyczajne owoce, jeżeli towarzyszą jej jasne i przejrzyste cele.

⁽²⁾ Dz. U. C 277 z 17.11.2009, s. 15–19.

⁽³⁾ Dz.U. C 175 z 28.7.2009, s. 43; Dz.U. C 128 z 18.5.2010, s. 65–68; Dz.U. C 306 z 16.12.2009, s. 51–55.

1.31 Polityka dostosowania powinna być skierowana oprócz osób, pracowników i kadr kierowniczych do przedsiębiorstw i władz publicznych. Konieczne jest lepsze działanie przy mniejszych środkach. W dziedzinie energetyki oznacza to zmniejszenie energochłonności (jednostka energii na jednostkę produktu krajowego brutto) i stałe poprawianie wskaźnika EROEI (zwrot energii w stosunku do energii inwestowanej).

1.33 Ważna rola przypada stowarzyszeniom przedsiębiorstw, w szczególności w terenie, które mogą rozpowszechniać informacje i kulturę przedsiębiorstwa zrównoważonego. Tworzenie zrównoważonych i zintegrowanych okręgów energetycznych, tam, gdzie mogą tworzyć się znaczące synergie na przykład w kogeneracji, wymaga koordynacji i wsparcia ze strony stowarzyszeń tak dla przedsiębiorstw, jak dla władz publicznych.

1.34 Bardzo charakterystyczny jest przykład energii geotermalnej. W Szwecji rozwój energii geotermalnej oraz tworzenie sprzyjającego prawodawstwa były możliwe dzięki przeważającemu udziałowi środowiska przedsiębiorstw i wyczuleniu na tę kwestię władz publicznych, które podjęły decyzję o wspieraniu rozpowszechniania pomp ciepłych. Podobny przykład mamy obecnie w Lombardii dzięki sprzyjającemu prawodawstwu, które ukierunkowało przedsiębiorstwa na rozwiązania o obiegu zamkniętym, które nie szkodzą środowisku i gwarantują bardzo wysoki wskaźnik EROEI.

1.35 Rola środowiska rolniczego w tworzeniu ekologicznych miejsc pracy ma podstawowe znaczenie. Generacja rozproszona, wykorzystanie biomasy, ograniczenie stosowania produktów biobójczych i pestycydów są wielkimi wyzwaniem, z którymi środowisko rolnicze musi umieć się zmierzyć.

1.36 Stabilne ramy prawne, duże zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego, uruchomienie nadzwyczajnych kapitałów i zasobów intelektualnych, wsparcie badań i rozwoju, jasne programy wspierania transformacji oraz programy edukacji i kształcenia na rzecz społeczeństwa niskoemisyjnego, wsparcie ekologicznych polityk mobilności w mieście i poza miastem, rozpoczęcie nadzwyczajnego planu na rzecz gospodarki zrównoważonej, stosownie wspartego funduszami europejskimi, stworzenie czynników nowego rodzaju wzrostu to podstawy europejskich działań wspierających i promujących gospodarkę zrównoważoną i „ekologiczne” miejsca pracy odpowiadające europejskim kryteriom „dobrej pracy” sformułowanym przez Radę Europejską już w marcu 2007 r.

2. Wstęp

2.1 Prezydencja belgijska zwróciła się do Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego (EKES) o przygotowanie opinii na temat polityki zatrudnienia sprzyjającej przejściu do gospodarki o niskich poziomach emisji gazów cieplarnianych, zamierzając włączyć ten temat do priorytetów belgijskiej prezydencji Unii Europejskiej.

2.2 EKES przyjął opinię z inicjatywy własnej o podobnym temacie ⁽⁴⁾: „Propagowanie ekologicznego i zrównoważonego zatrudnienia związanego z pakietem UE dotyczącym energii i zmiany klimatu”; niniejsza opinia uzupełnia i uszczegóławia wcześniejszą opinię.

2.3 W opinii publicznej rozpowszechniona jest świadomość, że obecnie nieunikniona jest gruntowna zmiana modelu rozwoju.

2.4 Aby sprostać wyzwaniom takim jak:

- programy wydajności energetycznej,
- zmiana klimatu,
- stopniowe zmniejszanie się zasobów paliw węglowodorowych,
- konieczność zwiększenia niezależności energetycznej,
- konieczność stopniowego zastąpienia przestarzałych i zanieczyszczających elektrowni,
- zrównoważony rozwój społeczny, gospodarczy i środowiskowy,

należy przygotować strategiczny długoterminowy program, który łącznie odpowie na problemy, jakie stawia ta epokowa zmiana.

2.5 Rezultaty tych strategii politycznych mocno wpłyną na rynek pracy. Budownictwo, transport, energia, sieci – główne sektory, których one dotyczą – będą musiały radykalnie zmienić obecne modele produkcji.

2.6 Te zmiany wiązać się będą z poważnymi problemami dostosowania i przekwalifikowania, mobilności zawodowej i terytorialnej, szczególnie w krajach, które są znacząco uzależnione od źródeł energii odpowiedzialnych za wysoki poziom emisji gazów cieplarnianych (np. ropa naftowa, węgiel), które posiadają przemysł o dużym udziale elementów energochłonnych (np. cement, aluminium), w którym dostępność energii o zrównoważonej cenie jest podstawowym czynnikiem przetrwania gospodarczego istniejących zakładów.

2.7 Do roku 2030 spodziewamy się w Europie dodatniego salda z ponad milionem miejsc pracy – są to przewidywania, które trzeba będzie uaktualnić, biorąc pod uwagę negatywny wpływ na wzrost polityk stabilizacji deficytu publicznego, które opóźniają ożywienie gospodarcze. Dotąd rozwojowi ekologicznych miejsc pracy w szczególności w dziedzinie energetyki sprzyjały polityki wspierające energię ze źródeł odnawialnych, szczególnie urządzeń fotowoltaicznych, urządzeń wykorzystujących słoneczną energię termiczną i energię wiatrową, w transporcie samochodowym, w samochodach o napędzie hybrydowym, o napędzie elektrycznym i napędzanych gazem.

⁽⁴⁾ Zob. opinia EKES-u z 14 lipca 2010 r. w sprawie propagowania ekologicznego i zrównoważonego zatrudnienia związanego z pakietem UE dotyczącym energii i zmiany klimatu, sprawozdawca – Edgardo Maria IOZIA, przyjęta na sesji plenarnej w dniach 14–15 lipca 2010 r.

2.8 Zachęty w dziedzinie nowego budownictwa i renowacji odegrały bardzo ważną rolę w rozwoju gospodarki zrównoważonej, która dziś ma jasną wizję przyszłych zadań, ale również możliwości działań na rzecz poprawy stanu publicznego i prywatnego budownictwa mieszkaniowego, przy renowacji na rzecz wysokiej wydajności energetycznej budynków publicznych przeznaczonych dla administracji i usług, w biurach i budynkach przemysłowych.

2.9 Należy poszukiwać i wspierać nową konkurencyjność. Kluczem do nowego etapu rozwoju i postępu są innowacyjne i bardziej przyjazne środowisku produkty, mniej zanieczyszczające procesy produkcyjne i umiarkowana konsumpcja. Europa nadal pragnie zajmować pierwszoplanowe miejsce w procesie przejścia na gospodarkę bezemisyjną. Aby tego dokonać musi pomagać gospodarce utrzymać jej konkurencyjność, szczególnie MŚP, najbardziej narażonym na utratę zdolności utrzymania się na rynkach. Small Business Act powinien być wprowadzany w życie, w szczególności w dziedzinie innowacji.

2.10 Na pierwszym miejscu powinno się brać pod uwagę wymagania i potrzeby przedsiębiorstw i pracowników (bottom-up), raczej niż projektować strategie polityczne w stylu interwencjonistycznym (top-down). Komisja powinna lepiej uwzględniać ten aspekt i ukierunkowywać strategie unijne ze szczególnym uwzględnieniem tych wymagań. Ogólnym celem powinno być stworzenie czynników sprzyjających nowemu trwałemu wzrostowi gospodarczemu, który byłby przyjazny dla środowiska, a jednocześnie przyczyniałby się do postępu i tworzenia nowych miejsc pracy.

2.11 W ramach stosunków dwustronnych i wielostronnych z państwami trzecimi, w szczególności z Chinami, Indiami i Brazylią, należałoby przewidzieć programy informacyjne i programy wymiany z tymi państwami w zakresie przyjętych sprawdzonych rozwiązań i takich, które należy przyjąć.

3. Gospodarka zrównoważona, wspieranie ekologicznych miejsc pracy

3.1 Europa może nadal mieć przyszłościowe perspektywy w światowym kontekście gospodarczym dzięki swojej zdolności do utrzymania przewodniej roli w dziedzinie rozwoju odnawialnych źródeł energii, choć jej pozycja jest zagrożona przez gwałtowny wzrost gospodarek azjatyckich, z Chinami i Tajwanem na czele. Nowa administracja amerykańska zamierza zmniejszyć różnice i zwiększyć swój ogromny potencjał dzięki znacznym inwestycjom w sektorze energetycznym. Niedawne wydarzenia w Zatoce Meksykańskiej, z katastrofą ekologiczną platformy Deepwater Horizon, która miała miejsce – ironia losu – w Dniu Ziemi, przyspieszają decyzje o przejściu na gospodarkę zrównoważoną.

3.2 Potrzeba tworzenia miejsc pracy, aby stawić czoła wyzwaniom polityki w zakresie środowiska i zmiany klimatu jest ogromna. Te strategie polityczne dotyczą potencjalnie wszystkich sektorów i wszystkich rodzajów działalności. Konieczne są znaczne wysiłki w zakresie planowania i koordynacji, określania priorytetów, pozyskania niezbędnych

środków finansowych. Ale przede wszystkim potrzeba dobrej polityki wspomaganej dużymi możliwościami technicznymi i dobrym poziomem zasobów ludzkich.

3.3 Rynek pracy będzie musiał odpowiedzieć na wyzwanie tej zmiany, a równocześnie zapewnić ponowne zatrudnienie pracownikom z dziedzin przestarzałych i powstanie nowych potrzebnych zawodów.

3.4 Instytucje publiczne zajmujące się zatrudnieniem będą musiały mocno zaangażować się, by stawić czoła transformacji, która będzie dotyczyła setek tysięcy pracowników. Niezbędne są dobrej jakości programy kształcenia zawodowego, oferujące równe możliwości kobietom i mężczyznom. Rola usług publicznych będzie zasadnicza w zapewnianiu jakości przygotowania, przestrzegania równości szans, rozpoczynania pracy.

3.5 Przedsiębiorstwa prywatne będą musiały ponadto mocno zaangażować się we wspieranie skoku technologicznego koniecznego, aby przejść od gospodarki, która wykorzystuje głównie paliwa węglowodorowe jako źródło energii ku gospodarce o niskiej emisji gazów cieplarnianych, ku gospodarce zrównoważonej.

3.6 W szczególności MŚP będą potrzebowały pomocy i wsparcia. Dostęp do kredytów, pomimo pozytywnych deklaracji systemu bankowego, jest coraz trudniejszy i bardziej kosztowny, a sytuacja na rynku kapitałów z pewnością nie wróży w krótkim terminie wielu możliwości w zakresie kredytowania.

3.7 Miejsca pracy stworzone w ekologicznej gospodarce powinny być, z definicji, dobrymi miejscami pracy, dobrej jakości i odpowiednio wynagradzanymi. Jak zagwarantować, że tak się stanie? Jedynie ciągła i stała dyskusja między partnerami społecznymi a władzami publicznymi może skutecznie umożliwić ten scenariusz. Na przykład wykorzystanie dźwigni podatkowej może pomóc utrzymać równowagę systemu, który musi liczyć się z silną konkurencją właścicieli obecnych źródeł energii, którzy nie chcą utracić rynków i zysków.

3.8 Nie jest możliwe przeniesienie na ceny końcowe całego kosztu transformacji, ani także by obciążał on w całości ogólny system podatkowy. Przynajmniej na tym polu powinno się nasuwać ujednoczenie systemów podatkowych między państwami członkowskimi. Niedawny kryzys euro jest kolejnym świadectwem potrzeby większego ujednoczenia systemów podatkowych i systemów ich pobierania.

4. Rola Unii – fundusze strukturalne

4.1 DG EMPL przekazała pewne interesujące oceny w kwestii szeregu pytań postawionych przez EKES, które cytujemy poniżej w sposób syntetyczny.

4.2 Rozporządzenie ogólne w sprawie funduszy strukturalnych, w artykule 3 zamieszcza rozwój zrównoważony wśród priorytetów Wspólnoty i zachęca państwa członkowskie do ujęcia w swoich programach wzrostu, konkurencyjności, zatrudnienia i włączenia społecznego z uwzględnieniem ochrony i poprawy stanu środowiska.

4.3 Artykuł 3 rozporządzenia w sprawie EFS wskazuje, że fundusz powinien wspierać inicjatywy mające na celu zwiększenie zdolności adaptacyjnych pracowników, przedsiębiorstw i kierowników przedsiębiorstw, w tym zwłaszcza rozwój kwalifikacji i umiejętności oraz upowszechnianie technologii przyjaznych środowisku.

4.4 Nie da się oszacować licznych działań w ramach EFS w dziedzinie ekologicznych miejsc pracy i rozwoju umiejętności, jako że nie stanowią ani priorytetu ani kategorii wydatków (w rozumieniu artykułu 2 rozporządzenia w sprawie EFS). EKES, uwzględniając niezwykle szeroki zakres definicji ekologicznych miejsc pracy (wszystkie miejsca pracy mogą zostać zekologizowane), nie uważa, że konieczne jest utworzenie szóstej kategorii szczegółowej dla ekologicznych miejsc pracy, ale zwraca się raczej o doprecyzowanie wskazówek dotyczących programów adaptacji i przekwalifikowania zawodowego.

4.5 Jeśli chodzi o wkład funduszy europejskich za sprawą swoistego „europejskiego planu Marshalla”, w ramach obecnego programowania finansowego, to bardzo trudno można sobie wyobrazić zmianę istniejących programów operacyjnych. Można by przewidzieć szczegółowe działania na następny okres programowania, które, w ramach strategii „Europa 2020”, kierowałyby różne fundusze strukturalne w ich zakresie działania (EFRR i fundusze spójności na rzecz infrastruktury i mieszkalnictwa, EFS na rzecz wspierania programów kształcenia zawodowego i dostosowywania kompetencji).

4.6 Przyszłe programowanie finansowe (2014–2020) mogłoby uznać zekologizowanie miejsc pracy za szczegółowy priorytet w strategiach EFS, ponad horyzontalną zasadą rozwoju zrównoważonego, co pozwoliłoby wspierać w bardziej konkretny sposób i lepiej realizować stosowne projekty. Nie jest pewne, czy jest to rozwiązanie najbardziej skuteczne. EKES uważa, że należy wspierać we wszystkich strategiach politycznych wszystkie działania, które mają na celu zmniejszenie emisji i negatywnych skutków CO₂ dla środowiska. Niezbędny jest wkład całego sektora produkcji oraz usług publicznych i prywatnych na rzecz osiągnięcia celów zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych oraz lepszego równoważenia zanieczyszczenia wywołanego działalnością człowieka.

4.7 Komisja jest czynnie zaangażowana w działalność badawczą i rozwojową, spójną ze zobowiązaniami Unii. DG EMPL rozpoczęła niedawno badanie wśród władz zarządzających projektami finansowanymi przez EFS związanymi z umiejętnościami i zekologizowaniem miejsc pracy, równocześnie prowadząc analizę na temat „EFS a rozwój zrównoważony”. Dokumenty te zostaną przekazane i omówione w ramach Komitetu EFS. EKES pragnie, by mogły one zostać upublicznione i wykorzystane przez Komisję w komunikacie *ad hoc*, uwzględniającym również wnioski zamieszczone w dokumencie roboczym Komisji na temat ekologicznych miejsc pracy, który opracowuje DG EMPL. Komunikat ten powinien przeanalizować różne możliwości związane z „promowaniem ekologicznych miejsc pracy”, aby przygotować

pewne związane z tym decyzje w przyszłym programowaniu finansowym.

5. Nieekologiczne a ekologiczne miejsca pracy

5.1 Transformacja pociągnie za sobą również utratę wielu miejsc pracy. Nowa rynkowa gospodarka społeczna Unii nie może ignorować pracowników, których dotknie zmiana. Ścieżki przekwalifikowania zawodowego, zasiłki wspierające dochód, wsparcie mobilności terytorialnej to niektóre inicjatywy, które trzeba będzie podjąć. W europejskim dialogu społecznym na poziomie międzyzwiązkowym i sektorowym, w dialogu krajowym i terytorialnym trzeba będzie zająć się z wyprzedzeniem zarządzaniem zmianami na rzecz integrującego modelu rozwoju.

5.2 W stosunkach w przemyśle powinien dominować model oparty na współpracy i uczestnictwie, który zakłada wygórowane i wspólne cele, aby wzmocnić system gospodarczy i czynić go ciągle bardziej zrównoważonym społecznie i środowiskowo.

5.3 Jednakże poza nowymi miejscami pracy, trzeba będzie gruntownie zmienić stare miejsca pracy i wszystkie je trochę „zekologizować”, to znaczy nadać im zrównoważony charakter. Programy wydajności energetycznej powinny być przyjmowane we wszystkich przedsiębiorstwach i we wszystkich miejscach pracy publicznych i prywatnych. Nowa świadomość potrzeby umiarkowanej konsumpcji uwolni zasoby, które będzie można przeznaczyć na inne cele. Porozumienia związkowe w sprawie wymiernych celów i podział zysków między przedsiębiorstwami i pracownikami mogą stanowić system przydatny w szerokim uświadamianiu wagi oszczędności energetycznych.

6. Mobilność w mieście i poza miastem

6.1 Spójnie z polityką zmniejszania emisji gazów cieplarnianych powinny być uprzywilejowywane publiczne środki transportu, tramwaje, autobusy, metro oraz kolej w transporcie pozamiejskim. Zniechęcanie do używania samochodów prywatnych, szczególnie w mieście, wywoła wzrost ofert pracy w transporcie publicznym, który trzeba będzie czynić coraz mniej szkodliwym dla środowiska. Autobusy o napędzie elektrycznym, napędzane ekologicznym wodorem, niskoemisyjnymi paliwami węglowodorowymi jak metan już kursują w europejskich stolicach. Władze publiczne są odpowiedzialne za upowszechnianie czystego transportu dzięki przetargom faworyzującym te środki komunikacji.

6.2 Doświadczenia *mobility manager* w przedsiębiorstwach dały w niektórych przypadkach cenne wyniki; należy te doświadczenia upowszechnić i czynić coraz bardziej skutecznymi. Należałoby pomyśleć o rozpowszechnieniu „green manager”, których zadaniem byłoby zmniejszanie wpływu przedsiębiorstw na środowisko oraz ograniczanie ich emisji, nie tylko w cyklu produkcyjnym, ale na przykład w biurach, w transporcie wyprodukowanych towarów, w dostarczaniu surowców lub półproduktów, dążąc, w miarę możliwości, do zmniejszenia odległości.

6.3 Nowa agenda cyfrowa zaproponowana przez Komisję Europejską może się również znacznie przyczynić do ekologicznego wzrostu, ekologicznej gospodarki i ekologizowania miejsc pracy. Na przykład telepraca mogłaby w wielu przypadkach pomóc zekologizować miejsca pracy, redukując znacznie wydatkowanie energii związane z przejazdami między domem a miejscem pracy. Europejscy partnerzy społeczni wynegocjowali już swego czasu porozumienie ramowe w tej sprawie. Komisja powinna skutecznie wspierać telepracę za pośrednictwem inicjatyw, które mogłyby ją upowszechniać. W ramach działań na rzecz ograniczenia emisji należy planować kampanie informacyjne, konferencje, badania nad rozwojem działań, upowszechnianie sprawdzonych rozwiązań. Jeżeli współczesne technologie miałyby prowadzić do wykonywania przez pracowników wielu rodzajów działalności zawodowej w domu i jeżeli praca ta byłaby tym samym nastawiona raczej na jakość niż na

ilość, to należałoby się zastanowić nad konkretnymi warunkami pracy tych osób.

7. Społeczeństwo obywatelskie a wspieranie ekologicznych miejsc pracy

7.1 Nie ulega wątpliwości, że społeczeństwo obywatelskie pełni niezwykle ważną rolę w podejmowaniu ogromnych wyzwań, przed którymi stoimy. EKES jest przekonany, że jeżeli władze publiczne, począwszy od Unii Europejskiej, nie uczynią wszystkiego, co w ich mocy, by zaangażować partnerów społecznych, by dać im czynną i konstruktywną rolę, by włączyć ich do inicjatyw i projektów, by wspierać ich organizację na rzecz gospodarki zrównoważonej, wyniki nie będą na miarę oczekiwań a Europa ostatecznie rozminie się z nowym postępem.

Bruksela, 16 września 2010 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Mario SEPI
